

מעין החיים

דברי חיים

גליץ ז'

פר' ויהי תשפ"ד

במשנת כ"ק מרן רביה"ק
מצאנו ז"ע וצאצאיו

ילקוט דברי חיים

מלוקט מפי ספרים וסופרים

תוכן הענינים

ילקוט דברי חיים

א

מרביה"ק מצאנו ז"ע
מלוקט מפי ספרים
וסופרים

באר החיים

ב

דברי תורה
על פרשת השבוע
מבארם של צדיקי
בית צאנו ז"ע

קרויים חיים

ג

על הצדיקים
ועל החסידים
הגה"ק רבי משה יוסף
מייטלבוים זצ"ל
מאוהעל

שלחן חיים

ד

הליכות ומנהגים
ענייני שבת
המשך פרק א'
פרק ב'

שפתי חיים

ו

תגובות ותשובות
מאת הקוראים
החשובים שיחי'

עץ החיים

ז

ולבבו יבין ושב
זמני תענית שובבי"ם

תורת חיים

ח

בענין מקור הדין
של מעלין בקודש
ואין מורידין

דרכי חיים

ט

בענין כשרות
סת"ם שנכתב
ע"י מי שכבר נסתלק
מן העולם

לא הודעתם לי דבר זה. ענהו הרה"ק: תורה לא בשמים היא, און מיט רוח הקודש פסק'ענט מען נישט.

והביא כמה ראיות לדבריו, שבפרשת ויחי כתיב, ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם וגו', ולכאורה הרי יעקב היה יכול לדעת ברוח הקודש שכבר לא יהיו בנים ליוסף, אלא מכאן ראה אז מיט רוח הקודש פסק'ענט מען נישט.

עוד הביא ראה, דבסנהדרין (עא ע"א) איתא בגמרא חד מאן דאמר דבן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות ע"ש, ולכאורה קשה, דאם כן למה האריכו חכמים בכל פרטותיה והלכותיה, הרי היה ביכולתם לידע שהיא מילתא דלא שכיחא. אלא מכאן ראה אז מיט רוח הקודש פסק'ענט מען נישט, און די תורה הקדושה מוז שרייבען די הלכה, וחכמי הגמרא הוצרכו לבאר ההלכה, ועוד האריך הרה"ק בענין זה.

(נפלאים מעשיך, חלק א, עמוד סח)

דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל (מט, זז).

שמעתי בשם צדיק א', כמדומה לי בשם הגה"ק הנ"ל, שאמר שביום שקוראין בו הנשיא משבט דן ביומא דניסן, בו ביום חל יום א' דראש השנה, והוא ברוח ואמר רמו על זה דן ידין עמו, כלומר שבעת שקוראין הנשיא דן, אז ידין עמו, הוא יום הדין אשר בו יבא השי"ת במשפט עם יצירי כפיו.

(שיחת חולין של ת"ח החדש)

ויאמר ישראל אל יוסף, ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלקים גם את זרעך (מח, יא).

אמר אא"ז בשם הה"ק מבעלו על הפסוק ראה פניך לא פללתי והנה הראה אותי אלוקים גם את זרעך (בראשית מח, יא), שהפירוש הוא הדנה על הפסוק ויבא הביתה לעשות מלאכתו (בראשית לט, יא) יש ב' פירושים, חד אמר מלאכתו ממש, וחד אמר לעשות צרכיו נכנס רק ראה דמות דיוקנו של אביו (סוטה לו), וזהו הכוונה כאן ראה פניך לא פללתי - כי אסור להסתכל בפני אדם רשע (מגילה כח), רק והנה הראה אותי אלוקים, שהראה לך הקב"ה דמות דיוקני, ולכן אני זוכה לראות גם את זרעך.

(חמדה גנוזה, עמוד קעו)

ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם (מח, ז).

שמעתי ממורי הגה"צ מפאיע הי"ד, שפעם אחת נפגש הרה"ק מצאנו ז"ע עם גדול א', והביאו לפניהם יין ופירות, והרה"ק לא רצה לשתות מן היין, והלה כיבד את הרה"ק שיברך תחילה, וכשראה שהרה"ק מושך ידו התחיל אותו גדול לשתות ממנו, וכעבור דקות ספורות הגיע שליח במרוצה להודיע שהיין הוא סתם יינם אסור לשתות, אז הבין אותו גדול שעל כן נמנע הרה"ק מצאנו לשתותו.

אמנם אותו גדול בא בטענה לפני הרה"ק, באומרו אם אתם ידעתם על פי רוח הקודש שהיין הוא סתם יינם, למה

הנה ידוע שהגלות מצרים היה לתקן מה שקלקלו הדורות הראשונים מן אדם הראשון עד יעקב, ולכן גם כן מטעם זה בעת קריאת אלו הפרשיות מסוגל לתקן הפגם של הדורות הנ"ל שחטאו, בבחינת חטא דור המבול כידוע.

והנה ידוע שלכל דבר שיש שורש בעולמות עליונים ובתורה הקדושה, ולזה ביארו בספרים הקדושים שהקב"ה ברא עולמות ומחריבן, ואמר דין לא הניא לי, והנה רשה, וכי ח"ו שינוי רצון אצלו, והלא הכל נגלה לפניו, ולמה ברא אותן עולמות כיון שהחריבן.

אך כתבו ספרים הקדושים כי זה הוא השורש של מעשי בני אדם, שיוכלו לעבור ולהיות חרב, כי מי שהוא בעל עבירה הוא חרב, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות יח ע"ב) דהרשעים בחייהם קרויים מתים, ואף על פי כן ברא הקב"ה תשובה שיוכלו להתקן, וזה הרמז דעלמין נחרבו, עד שנשתלשלו ונעשה מהם תיקון, כמו כן יוכל האדם לתקן מעשיו, אפילו אם חטא ונחרב, כמו שאמר הכתוב (יחזקאל יח, לב) והשיבו וחיו.

... ידוע דקודם התיקון היה בדרך אדם שאינו רוצה להשפיע, וכאשר אנו רואים בבני אדם שאינן מתקנין, דכל חסד דעבדין לגרמייהו עבדין, ואינם רוצים להשפיע לזולתו, **אולם בדרך התיקון הוא להתחבר יחד, ולגמול חסד דא עם דא.**

(דברי חיים, פרשת שמות)

באר החיים

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

יורא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה, ויאמר יוסף אל אביו בני הם, אשר נתן לי אלקים בזה ויאמר קחם נא אלי ואברכם, ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות וגו'.

דקדקו המפרשים כי הני קראי סתראי ניהו, כי אחר שכתוב וירא ישראל, נכתב מיד בפסוק שלאחריו לא יוכל לראות. גם דקדקו על שאלתו מי אלה, וכי לא ידע להו, פלא זה שבע עשרה שנה שהיו עמו במחיצתו, ובפרט אפרים שהי' רגיל לפניו בתלמוד כדברי חז"ל.

ובשעת קריאת התורה עלה במחשבתי ביאור לכתובים אלו, על פי מה ששמעתי מפ"ק כ"ק אמו"ר ז"ל, כי אא"ז מרן הגה"ק מצאנו ז"ע וע"י, כאשר בא בימים והגיע לגבורות, והיתה זאת בשנה האחרונה קודם הסתלקותו, ה' אומר כי נחלש כח ראייתו, עד שאינו מכיר בני אדם, רק בספר עדיין יש ביכולתו לעיין, וכשהגריש בתמהונו העומדים עליו, סיפר כי הגה"ק בעל אוהב ישראל מאפסא, כשהיה דר במעזיבוש, היתה דירתו בעלי, והיו עולים אליו במעלות, פעם אחת באו לפניו שני אנשים גרועים פחותי ערך מבני עירו, והי' כצאתם שאל לאשר על ביתו, ואמר בתמימות, היאך יתכן אשר בהמות יעלו במדרגות העליה, והאיש נשתומם בשמעו השאלה, ויאמר וכי אין רבינו מכירם, הלא המה פלוני ופלוני מאנשי עירנו, ויאמר הרה"ק ממעזיבוש לא הכרתי אותם, ונדמו לפני כבהמות, ואא"ז בספרו המעשה הסביר הענין, כי הרה"ק ממעזיבוש לרוב קדושתו, כאשר בא לעת זקנותו, נתעלה במדרגה גדולה מאד, עד שבא לבחינה זו שלא יראו עיניו רק דבר שבקדושה, לכן כאשר באו לפניו אינשי דלא מעלי, לא הכיר עליהם את צלם הקדושה, לכן ראו אותם עיניו הקדושות רק בצורתם הבהמית.

ועל פי זה נבוא לביאור הפסוקים, כי יעקב אבינו בראותו שנסתלקה הימנו שכינה, והבין מזה שאינם ראויים לברכה, סבר שהוא מצד מעשיהם, תמה אם מעשיהם אינם הגונים, מדוע עיניו רואות אותם, וזה פי' הפסוק וירא ישראל את בני יוסף, ויאמר מי אלה - שאינם ראויים לברכה, ואף על פי כן עיני רואות אותם, הלא זה שני הפכים בנושא אחד.

ויאמר יוסף בני הם אשר נתן לי אלקים בזה, במקום הזה שהוא ערות הארץ, הרבה נסיונות עברו עלי ועליהם, שלא יכלו בחוקות הגוי, ולא ילבשו מלבושי נכרים, רק יתנהגו כראוי לבית יעקב, והמה צדיקים גמורים, לא הם הגורמים שנסתלקה השכינה ממך, רק מחמת בני בניהם שעתידין לעמוד מהם, ירבעם ואחאב מאפרים, ויהוא ובניו ממנשה, ולאחר שהתפלל יוסף עליהם, מיד ויאמר קחם נא אלי ואברכם, כי המה זרע ברך ד'.

וזה שבא הכתוב השני לפרש מה היתה תמימתו, ואמר ועיני ישראל כבדו מזוקן, ות"א יקרו מתיבו, היינו כי בהגיעו לימי הזקנה, וזקני תלמידי חכמים כל זמן שמוזקנים עולים במדרגתם, עד שהיו עיניו יקרות ומקודשות, עד שלא יוכל לראות רק דבר שבקדושה, לכן תמה ואמר מי אלה שעיני רואות אותם ועם כל זאת לא יהיו ראויים לברכה,

כיון שנתברר לו שאין המניעה מצד מעשיהם, ויגש אותם אליו וישק להם.

(קדושת ציון)

ויברך את יוסף ויאמר האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו וגו' המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים וגו'.

ודקדקו המפרשים באומרו ויברך את יוסף, והלא לא מצינו כאן ברכה אלא לבניו. גם צ"ב הלשון אשר התהלכו אבותי, ולכאורה הוה ליה למימר אשר הלכו אבותי.

וינתאר על פי מה שהביא בספר דברי אברהם (בהקדמה), שפעם אחת בא לבית רבו מרן החתם סופר זללה"ה ומצאו יושב ודואג, והתמרמר לפניו החתם סופר שהוא טרוד בהנהגת הקהילה והישיבה, ועל די זה אין לו פנאי להשגיח על בניו, והשיב לו הוא, הלא דוד המלך אמר (תהלים לו ט) כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה, וי"ל דקאי על מי שמלוה ונותן את כל היום שלו לאחרים, להרביץ תורה ויראה, שהוא זוכה כי זרעו לברכה, דאף שאין לו פנאי להשגיח על בניו, השי"ת ישגיח עליהם שיהיו לברכה, ונהנה רבו ואמר נחמתי בני נחמתי. **והנה** אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב היו בבחינה זו, להיות חונן ומלוה את כל היום לצורך אחרים, וכאמרם ז"ל (יומא כח) מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם, ואכן נתקיים בהם ברכת זרעו לברכה, וזה שבירך יעקב אבינו את יוסף האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו, היינו שהביאו לכך שאחרים ילכו בדרך ה', ומפני כך זכו לברכת זרעו לברכה, זכות זו תעמוד בעד יוסף, אשר גם הוא כל היום חונן ומלוה לאחרים, ולכן המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים, שיתקיים בהם זרעו לברכה ויתגדלו לתורה ויראת שמים.

(ברך משה)

וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה.

הנה אדם שעובד את בוראו מאהבה, הרי הוא זוכה להרגיש מתיקות התורה והמצוות, משא"כ אם עובד את ה' באופן דכל מה שעביד רק לגרמייהו לקבל כבוד וממון ר"ל, וכמו שכתב זקה"ק מצאנו ז"ע בדברי חיים (פרשת ויקהל ד"ה וזה י"ל) דאז אינו זוכה להרגיש נועם ומתיקות התורה, והוא עליו כעול ועמל וכמשא כבד יכבד ממנו.

ועיקר הרגשת מתיקות התורה שייך בארץ הקדושה, דאורא דארץ ישראל מחכים (ב"ב קנח) ושם אין לימוד התורה כמשא כבד, ויפורש הכתוב בפרשה (מט טו) וירא מנוחה כי טוב, ובמדד (ב"ר צח יב) דדרשו וירא מנוחה כי טוב זו התורה, ועוד דדרשו חז"ל (ברכות ה. א) אין טוב אלא תורה, ומפרש הכתוב דזבחו רק ואת הארץ כי נעמה, היינו בארץ הקדושה, אשר שם מרגישים נועם מתיקות התורה הקדושה.

ויפורש המסורה ד' פעמים לשון מנוחה חסר ו', הכא וירא מנוחה כי טוב, ואידך (שמואל ב יד. יז) יהיה נא דבר אדני המלך למנוחה, ואידך (זכריה ט. א) בארץ תדרך ודמשק מנחתו, ואידך (ישעיה יא. ז) והיתה מנחתו כבוד. דהפסוק וירא מנוחה כי טוב

מורה כנ"ל דמתיקות התורה יכולים להרגיש רק בארץ ישראל, ומפרש עוד המסורה, דרך בארץ ישראל יהיה נא דבר אדני המלך למנוחה, שיהיה שש ומתענג בקיימו מצוות מלכו של עולם, והיו חשובים אצלו כמנוחה ותענוג, אבל בארץ חדרך ודמשק מנחתו, רצ"ל כשנמצא בחוץ לארץ, דאז והיתה מנחתו כבוד, דכל מה שעושים רק להתייחר רח"ל לקבל כבוד.

ויורמו במאמרם ז"ל (עבודה זרה ח. א) ישראל בחוץ לארץ עובדי עבודה זרה בטהרה הן, דלפי שעובדים לשם כבוד הרי הם בגדר חונן, ומובא בחובות הלבבות (שער יחוד המעשה. פרק ד) שהחונן עובד לאדם, והוי כעובד עבודה זרה ועוד יותר ממנו, ועל זה אמר הכתוב (תהלים קטו ט) אתהלך לפני ה', שיהיה כוונתו רק לפני ה' ולא לפני אחרת, וזה אפשר רק בארצות החיים, היינו בארצנו הקדושה, (שפע חיים)

ויברכם ביום ההוא לאמור כך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה.

וכבר דקדקו לשון כך יברך, הלא בבניו יברך, והול"ל בבניך יברך ישראל. ובעוהשי"ת יש לומר, דהנה מהפסוקים שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך, למדו חכז"ל שגם המחזיק תורה שמח בזה ש'ויששכר באהליך', שבוה שזבולון מחזיק את היששכר, שיהא יכול ללמוד, נחשב להמחזיק תורה גם זכות בחלק מן הלימוד שלמד היששכר, אך י"ל שבכ"ז עכ"פ עדיף הלומד מן המחזיק, כי הלומד יכול לעמוד בנסיון, בהיותו זבוק בלבו בתורה ובהשי"ת, כמו שאמרו חז"ל בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין, וזה נותן לו חיזוק ואומץ, משא"כ המחזיק שאין לו זה המאור של תורה, שילהיבו נגד נסיונות, והוא מובן.

אך הנה, הגם שלא כל אדם זוכה להיות מן הלומדים שיהי' תורתו אומנותו, ומוכרח להיות גם סוחרים, אף על פי כן מהנ"ל יש לידע, שישתדל כל אב לברך ולהתברך, שבניו בעצמם יהיו ת"ח, ולא רק מחזיקי ת"ח כנ"ל, והנה אפרים למד תורה אצל יעקב כפי רש"י על ויאמר ליוסף הנה אביך חולה, אפרים הי' רגיל לפני יעקב בתלמוד, ומנשה נראה היה בבית יוסף, ותמך ידיו בעיני המלוכה, שיהי' ליוסף פנאי לעסוק בתורה, והיה מחזיק שעל ידו היה יוסף והשבטים יכולים ללמוד, הנה הנסיון מעיד שיוסף שהיה בן זקונים, שלמד כ"כ תורה כפי רש"י שם, עמד בנסיונות היותר גדולות, ואי לא היה לומד תורה אצל אביו בנעוריו שיהי' בו כח התורה, מי יאמר שהי' יכול לעמוד בנסיונות.

וי"ל שזה אמר יעקב, כך - לדיוק ע"י מה שנראה ממך שעמדת בנסיונות מכח התורה - יברך כל אב את בנו, להיות כאפרים, ואם לא עכ"פ יהיה כמנשה שיהי' מחזיק ת"ח, אבל וישם את אפרים לפני מנשה, היינו מזה שאמר כך יברך ישראל, יבינו שכל אחד צריך שיקדים בברכה, שיהיה בנו כאפרים, ויבחר יותר שבניו יהיו ת"ח עצמם, ולא מחזיקים לבד.

(אריה שאג)

קרויים חיים

על הצדיקים ועל החסידים

הגה"ק רבי משה יוסף טייטלבוים זצ"ל מאוהעל

כ"ד טבת תרנ"ז

נולד בשנת תר"ה, לאביו הגה"ק בעל 'ייטב לב' ז"ע מסיגעט, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת רחל ע"ה, בת הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי זצ"ל מטאלטשאווא, בעת ה'ברית מילה' קרא לו אביו שמו בישראל 'משה', על שם זקינו הגה"ק בעל 'ישמח משה' ז"ע, מאחר שהיה דבוק אליו ביותר, לאחר הברית כשהודיעו לאמו הרבנית שהוא נקרא בשם משה, כמעט התעלפה, כי אביה הרה"ק רבי משה דוד ז"ע עוד היה בין החיים, וכאן שראתה כי בנה נקרא בשמו חששה שמא כבר נסתלק, ולא גילו לה עד עכשיו, אז התנצל ה'ייטב לב' שבעת הברית היה כל כך דבוק עם זקינו הק', עד שלא הרגיש בזה שחוטנו נקרא גם כן בשם זה, ולכן הוסיף לו מיד גם את השם 'יוסף'.

האיש מקדש

בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית מרת הינדא ע"ה, בת רביה"ק רבי דוד מקשאנוב ז"ע, בן רביה"ק מצאנו ז"ע, אשר בהיותה ילדה קטנה, אירע עמה מעשה פלא והפלא, כי היא נולדה רח"ל כשהיא משותקת ברגליה, באופן שלא יכלה ללכת כלל ללכת בהם, והנה כאשר גדלה קצת והגיעה לגיל שצריכה להתחיל ללכת, ולא יכלה אפילו להזיז את רגליה, גרם הדבר צער גדול לכל משפחתה, והזכירו אותה כמה פעמים לפני זקניה רביה"ק מצאנו ז"ע, אך עדיין לא זכתה לישועה.

פעם קראה הרבנית הצ' מרת רחל פייגא ע"ה, את אמה של הילדה ה"ה הרבנית מרת לאה זיסל ע"ה - אשת הגה"ק מקשאנוב ז"ע, ואמרה לה: "בואי ואיעצך עצה טובה, לזכות עתה בישועה שלימה עבור בתך, הנה זה עתה סגר רבינו הק' את דלתו, ונשארו בחדרו לבדו לעשן הלילקע, וכדרכו בקודש שהיה מכוון בה סודות עליונים והיה עושה אז יחודים ותיקונים של הקטרת קטורת, עתה בהקטרת קטורת הוא עת רצון גדול לפעול אצלו ישועה בשביל הינדא, ובכן כחי נא אותה בידך, ותניחי אותה על יד רגלו של רבינו הק', ועי"ז תוכל לפעול עבורה ישועה". ואכן כך עשתה, היא הניחה את הילדה ליד רגלו הק', ויצאה מהחדר, פתאום הרגיש רבינו שילדה קטנה יושבת ליד רגלו ומפריעה לו מעבודת קדשו, אז הרים קולו בגערה, וצוה לה לקום מיד ולברוח מהחדר, והנה צדיק גזר והקב"ה מקיים, באותו רגע קמה הילדה מעל הארץ, וברחה מהחדר ברגליה, מאז יכלה ללכת ככל האדם, כשהיא בריאה ושלמה עד לזקנה ושיבה מופלגת (בנין יהושע, עמוד תסג, הערה ב).

בצילא דמהימנותא

לאחר נישואיו היה סמוך על שלחן חו"ז רביה"ק בצאנו, ובמחיצת קדשו עלה והתעלה בתורה ועבודה, רבינו הראה לו אותות קירבה וחיבה יתירה, והיה לו מורה דרך בפרטיות על כל דבר וענין, חיבה יתירה היתה נודעת לו כאשר היה מהנכדים היחידים שהיו מקורבים אליו ביותר, ודלתו של רבינו היתה פתוחה לפניו בכל עת ובכל שעה.

גודל חביבותו וקרבתו הגדולה אל רבינו היתה ידועה וניכרת כל כך, עד שלאור כך התבקש על ידי הרבנית הצדקנית, שיפעול אצל רבינו שני דברים, הא' שלא יכה ברגלו בשעת התפילה, כי על

עוד מסופה, על מקרה אחר בו תפס רבינו את מחשבותיו, היה זה באחת השנים, כאשר פרצה מגפה אשר רבים חללים הפילה, היה זה בתקופת ימי הרחמים והרצון, וכמוכן ששלומי אמוני ישראל בכל תפילותיהם בראש השנה ויום הקדוש, עוררו רחמים וביקשו להינצל מהמגפה, אולם רבי משה יוסף חשב בעצמו, שמוטב להתפלל שרבינו מצאנו יחיה, כי אז בוודאי יהיה טוב לכל אחד ואחד, ואכן כן עשה, וזאת היתה כל תפילתו, והנה לאחר התפילה צוה רבינו שיתנו לרבי משה יוסף שתי חתיכות מזונות, באומרו: "דער רב זאל לעבן... דער רב זאל לעבן...". (י"ג אורות, חלק א, עמוד רלט).

רבינו אף היה מצווה עליו ומורה לו את הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה, אחת מן אותן הוראות אשר נשמרו למשמרת לרבים, היא דבר ענין אכילת מצה כל שבעת ימי חג הפסח, כי בתחילה נהג רבי משה יוסף סלסול בעצמו על פי הנהגת זקינו ה'ישמח משה', והחמיר שלא לאכול מצה רק בלילי הסדר, שאז יש חיוב לאכול מצה, אבל בשאר הימים והלילות לא אכל מצה, כי חשש מפני חשש ונדנדו חמץ חלילה, והנה כאשר שהה בצאנו, באחד מימי חול המועד ערך רבינו את שולחנו הטהור, ואילו רבי משה יוסף לא נטל ידיו, והנה קודם ברכת המזון הביט רבינו על כל היושבים, ואז אמר שרבי משה יוסף יברך על הכוס, מיד רץ ונטל ידיו, אכל מצה, וברך על הכוס, והנה למרבית הפליאה, בערב יום טוב אחרון שוב ביקש רבינו לכבדו לברך על הכוס, וכעת כבר לא היה בידו זמן מספיק בשביל ליטול ידיו ולאכול מצה, ואז נודע לרבינו כי הוא מחמיר על עצמו שלא לאכול מצה בכל ימי הפסח, אז אמר לו רבינו: "כל שבעת ימים, אכילת מצה בפסח רשות, אמור לי, וכי רשות של התורה היא אצלך דבר קל וכי הוא דבר קטן בעיניך, עוד הפעם לא תתנהג כן". ואכן מני אז התחיל רבי משה יוסף לאכול מצה בכל ימי הפסח כהוראת זקינו (עקבי חיים, אות צג, הערה ב).

בכתר הרבנות

לאחר שהשלים עצמו בקניי התורה וההוראה, נתקבל לכהן ברבנות העיר זבארוב, ומשם עלה לכהן פאר ברבנות סטראפקוב, ואילו בשנת תרנ"ב התעטר בכתר הרבנות העיר אוהעל, מקום כהונת אבותיו הק', שם נהג נשיאותו ברמה, כאשר ניהל את כל עניני העיר בעוז ובתעצומות, ועמד על משמר ההלכה והכשרות המושך בעמוד ה

די זה הוא שותת דם ומעב את רפואתו, והב' שלא יקפיד עליה כל כך, כי אמרה 'אז ווען ער רעדט מיט מיר בייזערט ער זיך אויף מיר'. ואכן באחד הימים, כאשר הבחין כי הוא זמן מוכשר לדבר לפני המלך-מאן מלכי רבנו, הציע לפני רבינו את שתי בקשותיה של הרבנית. נענה רבינו: "איך זאל נישט קלאפן ביים דאווענען מיט די פיס? וואס זאל יער טוהן, אז עם כאפט מיך אהן ביים דאווענען דאס הארץ, און איך מוז קלאפן מיט די פיס", ואילו על הבקשה השנייה נענה לאמר: "איני כועס, רק בטבעי אני מדבר בקול רם" (נפלאים מעשיך, חלק א, עמוד כו, בשם הגה"צ אבד"ק פאיע זצ"ל).

בימים ההם לא היה קיים מושג של 'שיבה' באופן הקיים בזמנינו, רק בחורים הצורבים היו יושבים בחבורות בבתי המדרשות, והיו עוסקים בתורה יומם ולילה בהתמדה רבה, כאשר גדול היה עומד על גביהם, כך גם היה בבית מדרשו של רבינו בצאנו, שישבו שם בחורים רבים אשר השקיעו עצמם בעסק התורה, יחד עם האברכים היושבים המופלגים, שלושה מנכדי רבינו היו האריות שבחבורה, אשר סביבם התלכדו צעירי הצאן ותורה ביקשו מפיהם, שלושה אלו היו הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זצ"ל, הרה"ק רבי משה מבארדיוב זצ"ל, והשלישי הוא הגה"ק רבי משה יוסף זצ"ל, אשר בגדול בקיאותם וחרירתם העמידו תלמידים הרבה, והדריכו אותם בדרך הלימוד.

ובחרת בחיים

ברוב דביקותו של רבי משה יוסף ברבינו, היה מתהלך בארצות החיים ודבוק בו בכל נימי נפשו ולבבו, פעם אחת כאשר ישב על יד שולחנו הטהור של רבינו, וראה את גדול דבקותו, ואת הקדושה המרחפת על פני קדשו, התחיל להרהר בדעתו ובשכלו לאמר "מה כבר היה יכול להיות יותר אצל האבות הקדושים? אחרי שרואים אצל רבנו שלמות בתורה ועבודה, צדקה וחסד, אהבת ישראל ואהבת הבורא...". לפתע שמע את רבינו זועק: "ישנם פתאים בדורנו, החושבים שגם ילוד אשה בדורנו יש בו מעין קדושת ומדרגות האבות הקדושים, חלילה לומר כן, גם ה'בעל-מדרגה' הכי גדול בימינו, אינו יכול להשיג ולצייר אפס קצתו של גדול קדושתם של האבות, ודבקותם בלי הפסקה!". המסובים תמאו על שום מה ראה רבינו לומר זאת בפתע פתאום, אבל רבי משה יוסף הבין כי רבינו תפס את מחשבותיו, ונתכוון אליו (מקור חיים, אות שגא).

שלחן חיים

הליכות ומנהגים

ד. לא אכל גבינה בליל שישי ולמחרתו בערב שבת.^א

ה. בבית רבינו פרסו את המפה הלבנה והעמידו את הנרות בליל שישי.^ב

פרק ב

ערב שבת

א. לא טבל במקוה קודם תפילת שחרית.^א

ב. לא אמר תחנון בתפילת שחרית.^ב

כאמור נהג כן רבינו על פי הוראת רבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע, אולם באמת לא היתה זאת הוראה מפורשת להדיא להימנע מאכילת גבינה, אלא שהיה זה דבר המשתמע מאליו, כפי שכותב הגה"צ מציעשנוב זצ"ל בספר 'פי צדיק' (שלשה שריגים, שריג א, אות ו), שסיפר לו הרה"ק בעל 'קדושת ציון מבאבוב זצ"ל הי"ד, ששמע מאביו הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע, "ששאלו פעם אחת לקדושת זקני מצאנו, על מה שהוא אינו אוכל גבינה בליל ויום ו', באמרו שכך קיבל מרבו הגה"ק מראפשיץ, והלא הגה"ק רבי שלום מקאמינקא מהדר דווקא לאכול גבינה בערבי שבתות, באומרו אף הוא שכך קיבל מרבו הגה"ק מראפשיץ, ואיך יתקיימו דברי שניהם. על זה ענה רבינו הדברי חיים, האמת כן הוא, שנינו היינו בראפשיץ במעמד אחד, בה בשעה שרבינו הזקן דיבר אודות אכילת גבינה בליל וביום ו', רק אני שמעתי והבנתי שאין נכון לאכול, והוא שמע והבין שאדברה צריך להדר ולאכול אז גבינה, וכל אחד שמע וקיבל מה שהוא צריך לפי בחינתו, ע"כ.

ובספר 'אוהב שלום' (חלק ב, עמוד כז) אף מובא שרבינו דן על כך עם הגה"ק רבי שלו מקאמינקא זצ"ל בעצמו, היה זה כאשר רבינו אמר ששמע מפי קדשו של רבו, כי מי שלא יאכל גבינה בליל וביום ערב שבת מובטח לו שלא יהיה לו כאב שינים, אזי נענה הרה"ק מקאמינקא זצ"ל כי לא כן הדבר, רק שהוא שמע מפה קדשו של רבו, כי אדברה, מי שיאכל גבינה בליל וביום ערב שבת, מובטח לו שינצל מכאב שיניים, לבסוף נענה רבינו ואמר: "אם כן אפוא, מוכרח שאני הייתי צריך לשמוע כך, ואתה היית צריך לשמוע כך.

ובקונט' 'מעלי דשבתא' הביא בשם זקני החסידים, גופא דעובדא היכי הוי, שהרה"ק מראפשיץ שח פעם, שהיה מנהג אצל הנוצרים שלא לאכול בשר ביום ששי, והיו מהם שהקפידו דייקא לאכול גבינה ביום ער"ש, ואז סיים הרה"ק מראפשיץ שצריכים לתקן מנהג זה של אכילת גבינה ביום ו', במשקל נגד מצד הקדושה, עכ"ל, ורבינו הבין שיש לתקנו על ידי מניעת אכילת גבינה, ואילו הרה"ק מקאמינקא הבין שיש לתקנו ע"י אכילתו דייקא.

...

ובענין מה שאמר רבינו בשם הרה"ק מראפשיץ זי"ע שהמניעה מאכילת גבינה בליל שישי הוא סגולה להינצל מכאב שיניים, יש להסמך לזה מה שמסופר ב'נפלאות הסבא קדישא' (חלק א, עמוד מד) אודות הרה"ק רבי ישכר בער מראדאשיץ זי"ע, שפעם בא אליו אדם אחד, יחד עם בנו הנער שסבל מאד על כאב שיניים, השיב לו הסבא קדישא, שאם יזהר הנער שלא לאכול גבינה בערב שבת, יסור ממנו הכאב, ואכן כן הוה, והנער שהקפיד בזה חי עד גיל תשעים וחמש, מבלי שיחוש על שיניו.

• סיפר כ"ק אדמו"ר בעל 'דברי שלמה' מבאבוב זצ"ל, על הרה"ק רבי אלעזר מאושפציץ זצ"ל הי"ד, בנו של הרה"ק רבי יהושע מקאמינקא זצ"ל, וחתנו של רבינו, אשר הוא בהיותו נכד הרה"ק מקאמינקא זי"ע, נהג לאכול גבינה ביום ערב שבת קודש, ואילו זוגתו הרבנית ע"ה, שהייתה בתו של רבינו, נהגה שלא להימנע מאכילת גבינה ביום השישי, על פי מנהג אביה, וכך תפסו שניהם מנהג אבותיהם בידיהם, זה לאכול וזו להימנע.

א. ראה ב'דרכי חיים' (אות נב): "בשעה שהיה לומד רבינו הקדוש משניות, הביאו לפניו על השולחן סעודת הלילה, מעט קאשע ומעט לאקשין ולביבות בגבינה, אך אור ליום וערב שבת קודש לא היה רבינו הקדוש אוכל לביבות, מחמת שלא רצה לאכול בערב שבת קודש גבינה.

מנהג זה יסודתו בהררי קודש בהנהגתו של כ"ק מרן הרה"ק מראפשיץ זי"ע, כפי שמעיד נכדו הרה"ק רבי יהודה ממעליץ זצ"ל (קונטרס כבוד שבת, ס"ק יג, וצ"ן לזה הגה"צ רבי משה הלברשטאם זצ"ל, בהגהותיו לספר 'דרכי חיים'): "מנהג משפחתנו על פי זקננו הקדוש והטהור מראפשיץ זי"ע, שלא לאכול גבינה ביום ערב שבת קודש". ואף היה עומד ומוהיר על כך לבניו אחריו, ובתוכם גם לתלמידו הוא רבינו, שלא לאכול גבינה ביום שישי.

ענין כזה כבר נזכר בספר 'מטעמים' (ערך שבת, אות כה), שם נכתב: "טעם למנהג שאין אוכלים בערב שבת גבינה, משום שבלילה בוודאי יאכל בשר לכבוד שבת, וגזרו משום ימים הקצרים בחורף, שלא יוכלו להמתין אחריו ששה שעות באם יאכל גבינה ישנה, וימנע את עצמו מסעודת שבת, או ישכח ויאכל, ועל כן עשו הרחקה שלא יאכלו בשום ערב שבת אפילו בקיץ", עכ"ל. אמנם טעם זה אינו מספיק להנהגתו של רבינו שלא לאכול גבינה גם בליל שישי, שהרי מליל שישי ועד לליל שבת בוודאי יעברו למעלה מ"ב שעות.

אכן כ"ק אדמו"ר בעל 'שפע חיים' זצ"ל (שיעור חורש"י, פרשת אמור, שנת תשל"ט) הוסיף על דרך זה בתוספת ביאור, על מנת לבאר גם את מניעת אכילת מאכלי חלב גם בליל שישי, והוא על פי מה דאיתא בגמרא (חולין קה ע"א) אמר מר עוקבא, אנא להא מילתא חלא בר חומרא לגבי אבא, דאילו אבא כי הוה אכיל בישרא האידינא לא הוה אכיל גבינה עד למחר עד השתא, ואילו אנא בהך סעודתא הוא דלא אכילנא, באחריתי אכילנא, והנה הרה"ק מראפשיץ זי"ע נהג כאביו של מר עוקבא, שלא לאכול מאכלי חלב תוך מעת לעת לאחר אכילת בשר, ולפי שכתב הרמ"א (סימן פט, סעיף ב) שיש מחמירין לאחר גבינה כמו לאחר בשר, לכן החמיר גם שלא לאכול מאכלי בשר תוך מעת לעת לאחר אכילת גבינה, ולכן לא אכל מאכלי גבינה בליל שישי.

אמנם ביאור זה עולה יפה לבאר טעמו ומנהגו בקודש של הרה"ק מראפשיץ זי"ע, אבל תלמידו רביה"ק מצאנו זי"ע הלא בוודאי לא נהג בחומרא זו, ושפיר היה אוכל בשר אחר גבינה וכן להיפך גם בתוך מעת לעת, ואם כן עדיין אין טעם זה מספיק למנהגו של רבינו.

...

הנה ב'דרכי חיים' מובא ענין המניעה מאכילת 'גבינה' דייקא, ולא הזכיר מאכלי חלב בכלליות, ואכן כן מקובל בקרב כל צאצאי רבינו שנהגו להימנע מאכילת גבינה דייקא, ולא משתיית חלב, וכיוצא בזה שאר מאכלי חלב. ואם סבת המניעה היתה אכן על פי דברי הרמ"א הנ"ל שיש להחמיר אחר גבינה כמו אחרי בשר, הדבר עולה יפה, כי כל החומרא נוהג רק בגבינה ולא בשאר מאכלי חלב. ודו"ק.

...

• ענין זה היה נהוג בקרב רבותינו הקדושים ובניהם אחריהם, אשר החמירו בזה לעצמם, אבל שאר החסידים והיושבים לא נהגו בזה, ולא היה זה חומרא כללית של קהל החסידים.

ג. כן סיפר **כ"ק אדמו"ר בעל 'שפע חיים' זצ"ל**, בביקורו אצל **הרה"ק בעל 'אמרי חיים' מויזניץ זצ"ל** (שמעתי מפי עד נוכח הרה"ח ר' מאיר ווייס הי"ו).

כתב החיד"א בספר **'ברכי יוסף'** (אות א): "נכון שלא לאחר תיקון הבית והמצעות עד יום שבת כאשר נהגו רבות בנות, כי העיקר לתקן הכל ביום הששי מפלג המנחה מעלה מטה לכבוד שבת, ולילו כימו".

ג. כן סיפר **כ"ק אדמו"ר בעל 'דברי שלמה' מבאבוב זצ"ל**.

הנה באמת היה רבינו מרבה לטבול במקוה ולהוסיף טהרה על טהרתו, וכמו שמעיד המשב"ק **הרה"ח ר' רפאל צימעטבוים ז"ל** (דרכי חיים, אות ז): "היה הולך כמה פעמים ביום וכמה פעמים בלילה". אולם כפי הנראה שלמרות זאת לא טבל רבינו בבוקרו של יום ששי, ובאמת הוא צריך בירוה, כי אם היה כל כך מרבה לטבול במקוואות, עד שהיה יכול ללכת ביום אחד אפילו עשרות פעמים, אזי משום מה גדר בעצמו שלא ללכת בבוקר יום הששי.

ואולי הטעם, כי שאל נא לימים ראשונים, הלא מבואר מפי ספרים וסופרים, כי אבותינו ורבותינו הצדיקים נב"מ ז"ע לא היתה דעתם ניהא מאלו שהיו מרבים במקוואות בדרך קבע, והדברים עתיקין, והנה הבוחן יבחן, שאף רבינו שהיה מרבה כל כך במקוואות, מכל מקום לאמיתו של דבר מצד הקביעות היה הולך רק פעם אחת ביום ופעם אחת בלילה, ואילו שאר הפעמים לא היה באופן של קביעות, וכמו שכותב ר' רפאל: "כמה פעמים שהלך רבינו הקדוש למקוה בכל יום, אי אפשר לכתוב, מחמת שלא היה שוה בכל יום ויום, והיה הולך כמה פעמים בכל יום וכמה פעמים בלילה, וזה לא היה שוה בכל פעם, רק בבוקר קודם התפלה וגם בלילה קודם חצות הלך בכל פעם להמקוה". ואולי לא רצה רבינו לעשות קביעות של יותר מפעם אחד ביום, ולכן ביום ששי שהיתה לו קביעות ללכת קודם כניסת השבת, שוב לא רצה לעשות עוד קביעות של קודם תפילת שחרית (כמובן שלא באנו בזה לקבוע מסמרות. כי אם בגדר השערה בעלמא, וכולי האי ואולי).

ד. כתב בספר **'לקח הקמח החדש'** (או"ח סימן קלא, ס"ק נה): "שמעתי מהצדיק מה"ר שלום אליעזר הלברשטאם הי"ד, שלא אמרו בצאנו ביום עש"ק תחנון".

מנהג זה הוא מנהג קדום, ובפשטות מחמת הזריות לעסוק בצרכי שבת, כן כתב בספר **התדיר** (לרבי משה ב"ר יקותיאל מרומי, עמוד קצב, סימן ח): "בערב שבת שחרית, נהגו שלא ליפול על פניהם, לפי שהן צריכין למהר ולקצר כדי להתעסק בצרכי שבת". וכן מובא ב'**מחזור רומא'** (הוא ספר מנהגי הקהילות

באיטליא, יד ע"א): "בערב שבת שחרית, נהגו שלא ליפול על פניהן, לפי שהן צריכין למהר בתפילתן, כדי להתעסק ולהשתדל בצרכי שבת".

הפמ"ג (או"ח, סימן קלא, משב"ז ס"ק ז) כבר עמד גם כן בזה, אבל מטעמא אחרינא, כי הנה איתא בשו"ע (שם, סעיף ד) נהגו שלא ליפול על פניהם לא בבית האבל ולא בבית החתן ולא בבית הכנסת ביום מילה, ולא כשיש שם חתן, וכתב עלה הרמ"א וביום המילה אין אומרים תחנון דווקא שחרית שמלין אז התניוק, אבל במנחה אף על פי שמתפללין אצל התניוק הנימול אומרים תחנון, מה שאין כן בחתן שאין אומרים תחנון כל היום, כשמתפללין אצל החתן. ולפי זה הקשה הפמ"ג: "הנה בערב שבת מוסיף מחול על הקודש שיא וודאי יום, והוי מצות עשה מן התורה, ולמה אומרים בערב שבת תחנון, ומה לי ביום חופה או תוספות כל שהוא, מכל מקום מקצת יום שבת הוא, וכן תוספת יום טוב", עכ"ל.

והחסיד מוה"ר יעקב פריינד ז"ל (מיקרי קרתא דשופרא, ומגדולי חסידי צאנז, בן הגה"ח רבי שאול יצחק זצ"ל, בן הגה"צ רבי אלכסנדר סנדר זצ"ל, אב"ד ניר-באכטא, שעלה להתישב בארה"ק על פי פקודת קדשו של רבינו), הוסיף על זה, ואמר שיש לו בקבלה מאת **כ"ק מרן רביה"ק מצאנז ז"ע**, שבכל מקום שנשאר הפמ"ג בקושיא או בצ"ע, היה דעתו לפסוק כן להלכה ולמעשה, אלא שמפני גודל ענוותנותו לא כתב להדיא שכן הוא פסק הלכה, כיון שלא רצה לכתוב להדיא כנגד דעת הפוסקים האחרים, ואשר לפי זה נמצא שכן הוא דעתו של הפמ"ג שאין לומר תחנון ביום ששי, מחמת מקצת היום, כמו אצל חתן שאין אומרים כל היום (מפי כ"ק אדמו"ר מגארליץ שליט"א, ששמעו מהרה"ח ר' יחזקאל ראזנבלט ז"ל, ששמעו מפי החסיד הנ"ל).

• לעומת זאת, **רביה"ק משינאווא ז"ע** כן אמר תחנון ביום וערב שבת קודש, ומסופר (מקור חיים, אות שי) כי פעם אחת כאשר שהה בסטריא, התפלל בקלויז של חסידי זידיטשוב, ושם גם נהגו שלא לומר תחנון ביום ששי, על פי מנהג רבם הרה"ק מוה"ר צבי הירש מזידיטשוב ז"ע, שאמר שמאחר וכבר מרגישים באויר את קדושת יום השבת, לכן אין לומר תחנון, אבל הרה"ק משינאווא רצה להנהיג שם שיאמרו תחנון בימים אלו, ואמר להם: 'הרבי מזידיטשוב לא אמר תחנון ביום ראשון, כי הוא היה צריך הכנה דבחה יום אחד קודם נפילת אפים, ובשבת קודש לא היה באפשרותו להכין את עצמו, והראיה, שפעם אחת היה לו הכנה ואכן אמר תחנון ביום ראשון, וגם בערב שבת קודש, מה שלא אמה, מפני שהיה ירא שמגדול מסירות נפשו שהיתה לו בעת נפילת אפיים, אולי תצא נשמתו, ויטריח את אנשי שלומו להתעסק בצרכי קבורתו בערב שבת קודש, אבל אתם מדוע לא תאמרו תחנון?'

קרויים חיים

המשך מעמוד ג

נסע לשחר את פני קדשו, בהיכנסו בקודש פנימה טען רבי משה יוסף, כי במדינת אונגארין אי באפשרותו של רב בישראל להימנע מלשאת דרשות, ולכן בשבת תשובה יהיה מוכרח שוב לשאת דרשה כנהוג, אולם רביה"ק משינאווא לא הסכים גם לזה, ואמר לו שמכאן ואילך עליו להימנע מלדרוש כלל, כי הדבר הוא לטובתו.

בתוך הדברים אמר לו: "איתא בברכות (יג ע"ב) כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו וכו' אמר רב אשי ובלבד שלא יחטוף, וברשי" שלא יקראנה בחטף, והפירוש הוא שצריך להתפלל שלא יקראנה בחטף, שלא ימות מיתה חטופה חלילה". כשסיימו את השיחה, ובצאתו מן הקודש, אמר רבי משה יוסף לסובביו שלא ירד לסוף דעתו של רביה"ק משינאווא, בפירושו שהעמים בדברי רש"י.

אתא ובא שבת תשובה, ורבי משה יוסף נשא דרשה ארוכה ונלהבת כהרגלו מדי שנה בשנה, אולם לא ארכו הימים, ובחודש טבת שנת תרנ"ז, כאשר נסע לעיר בעקש-טשאבא, שם נשא דרשת התעוררות, לומר באמצע הדרשה התעלה ונסתלק לבית עולמו, ביום כ"ד תבת תרנ"ז, משם הובל לאוהעל מקום רבנותו, והוא טובת למנוחות בסיוע מקום מנוחת אבותיו, אז נודעה כוננת רביה"ק משינאווא, שהזהירו לטובתו שלא ישא דרשות.

הסתלקותו

לדאבון לב לא זכה להאריך ימים, והוא הסתלק בשנת נ"ב לחייו, מסופר, כי לקרא תשבת הגדול של שנת תרנ"ז, שלח לו רביה"ק משינאווא ז"ע מכתב בהול, בו הוא מורה לו שלא ישא דרשה ארוכה כמנהגו, רק יחזור בקצרה על הלכות פסח ותו לא, והוא סיים את מכתבו, כי הוא מקווה שהדבר יהיה לטובתו. רבי משה יוסף אכן קיים את פקודתו, ולשם התנצלות אף הקריא את מכתבו לפני הקהל, על מנת להסביר את פשר שינוי דרכו, מאחר ואינו יכול לעבור על פקודת דודו הרב משינאווא.

בספר 'אהל קדושים' (עמוד מט) מסופר, כי רביה"ק משינאווא שלח להודיעו שלא ידרוש, כיון שבנועם שפתי הוא נוטל כח הבחירה של השומעים, והבעל דבר מרעיש למעלה על דרשותיו, מאחר והשומעים מושפעים מכוח לטובה, ואינו יכול למלא את תפקידו אצלם, ואילו ביד צאצאיו מקובל שרביה"ק משינאווא אמר לו, כי מלאכי מעלה מקנאים בו בשל הצלחתו להשיב רבים לתשובה, ולכן ראוי שיפסיק.

והנה כעבור מספר שבועות, באחת משבתות הקיץ שהה רביה"ק משינאווא בקרעניץ, ורבי משה יוסף

מחד גיסא, ומאידיך גיסא היה רחום וחונן לכל דל ונצרך, והיה פועל להרבות ולהיטיב עם כל אחד ואחד.

היה מפורסם כאיש קדוש מאוד, צדיק נשגב וחרוף עצום בכל חדרי תורה, אשר כל מעשיו והנהגותיו הקדושות היו מסולאים מפו, ביותר התפרסם כבעל דרשן נפלא, פה מפיק מרגליות, אשר הלהיב בדרשותיו את כל שומעיו בהרהורי תשובה, ורבים השיב מעון, היה נוסע מעיר לעיר, ומעורר את העם בדברים חוצבים להבות אש, והיה מפורסם הדבר בכל רחבי המדינה, כי בזה הוא דומה לזקינו הק' בעל ישמח משה ז"ע, שהיה גם כן לאות ולמופת בדרשותיו.

בספר 'דרכי נועם' (מועדים, עמוד כט) מסופר אודות אחת מדרשותיו: "שמעתי אומרים בשם הגה"צ ר' משה יוסף ט"ב מאוהיעל, שהיה לו חלוק אחד מחותנו זקנו מרן הקדוש רשכבה"ג בעל ד"ח זצ"ל מצאנז, ואמר בהתעוררות דרשתו 'דעו נא רבותי, שיש לי חלוק מן הקדוש הזה, והנה לעתיד ביום הדין, יראו המלאכים ויחפזון מקדושת מלבוש זה, אבל כאשר יגלו בשר האיש הלושב בו עתה, מתיירא אני מאד שילקוני ויפצעוני, באמרום לא כן היית נוהג כמו איש לבוש הבדים כתונת זה שיש לך מאתו', כן הגיד הוא ברוב ענותנותו.

שפתי חיים

תגובות ותשובות, הערות והארות

בעזה"ש"ת, יום י"ד טבת ה'תשפ"ד, ב'שכ"ה

לכבוד מערכת הגליון היקר מעיין החיים-צאנו, הע"י אמנ

א בענין מה שהקשיתם במדור תורת חיים, בסתירת דבריו של מרן הדברי חיים ז"ל, אם יש קדושה באויר ביהכ"נ או לא, הנה הדבר ברור שמשנתו של רבינו סדורה וברורה, שאין קדושה באויר ביהכ"נ, וכאשר כתב בסימן ג' להדיא ש'אין בגופו קדושה... דלא הו' מעולם קדוש', וזה ברור. ומ"ש בסי' ד' שלאחריו, גם שם כתב 'מאחר שהקדושה היא מדברנן הנה מה שמתבטל מהחלל ונעשה כותל אין מתחלל מקדושה בזה'.

ומ"ש לאחר מכן 'וברט בזט"ה במעמד אנשי העיר בודאי שר', זה כתב להווא דמילתא, כנראה למעניין בלשונו, דבלאו הכי פסק קודם לזה דאין בזה חילול קדושה, וגם מ"ש אח"ז 'דהקדושה של החלל יחול על הכותל', אין לדייק מזה שסובר שיש קדושה, ורק היא תעבור ותחול על הכותל, אלא לדבריהם קאמר הכי, היינו להאומרים שיש באויר קדושה, הנה היא תחול על הכותל, ואין כאן הורדה רק העברה באותו המקום, וזה מותר, כנלע"ד בדברי קדשו המאירים.

ב בענין שכתבתם בקריאת הכ"ו הפסוקים המסודרים ב'חק' אם לקראם בתרגום או לא, והבאתם דברי הרמ"ע מפאנו ע"ה שכתב לקרא מקרא בלבד, הנה הזהיר כן גם הגה"ק מהר"ח ז"ל ב'בן איש חי' (שנה ב', פ"ר לך לך, אות י') לאמרם מקרא פ"א ללא תרגום כלל. ורק רציני לדעת כוונתכם שם, שכתבתם נחלקו המקובלים אם לאמרם עם תרגום או לא, מי הם המקובלים הסוברים לומר אותם עם תרגום, ואשמח לקבל בזה תשובה מאהבה.

ג עוד רגע אדבר בענין שכתבתם במדור שלחן חיים, דהענין לנדד שינה מענינו ולהיות ער כל ליל שישי נזכר בכתבי האר"ז, והבאתם דברי היסוה"ע שכתב כן, הנה אחר המחילה אין זה מדוייק, ובשמונה שערות ובשאר כתבי האר"ז ז"ל לא נזכר ענין זה כלל להיות ער כל ליל שישי, וכבר שאלו כן למרן רשכבה"ג ריש גלותא דבבל הגה"ק הבן איש חי ז"ע, בשו"ת תורה לשמה (סימן תמט), וענה לנכון שאין זה נזכר בהאר"ז כלל, והאר"י עצמו כתב להדיא להיות ניעור רק בב' לילות, שבעות והושע"ר ותו לא, וגם על ליל פסח נכתב בשער הכוונות (דרוש ג' דפסח, דפ"א ע"ג)

שנהגו אנשי מעשה להיות ערים כל הלילה לספר ביציאת מצרים ע"ש, אך לא נכתב שזה אוהרה מהאר"ז"ל כבשני הלילות הנ"ל, ורק הוציאו זה מדברי האר"י בשער הרה"ק (די"א ע"א) שם כתב דבלילה א' שלם שיהא האדם ער כולו ויעסוק בתורה, יפטור אותו מוכרת אחד שנתחייב ל"ע, וכל לילה כזה פוטר מוכרת אחד, עכ"ד הקדושים.

וכ' הבא"ח שבחרו בליל שישי לעשות כן, כי הוא בחי' היסוד ומסוגל לעשות כל תיקון יותר משאר זמנים, אמנם אח"כ הביא דברי האר"ז"ל בשעה"כ בכוונת השינה בלילה באורך, וכ' האדם הניעור כל הלילה מפסיק התיקון הנעשה ע"י

השינה, וע"כ כתב דהצריך לתיקון כרת, יכריע את ההפסד בזה, רק יראה לעשות כן אחת לחודש, דהיינו בכל ליל ער"ח, עכ"ד בקיצור נמרץ.

ומש"כ היסוה"ע שזכר בכתבי האר"י להיות ניעור בליל ו', לע"ד נראה כי כוונתו לדברי מהר"ם פאפירש ז"ל בס' אור הישר (עמוד התורה, פט"ו אות לו) וז"ל: נהגו בכל ארה"ק להיות ניעור בליל שישי של שבת, ויום שלפניו, והעושה כן ניצול מקרי ב"מ, עכ"ל, ונראה שכיון לזה, כי הוא מתלמידי תלמידי האר"ז"ל כידוע, ואכמ"ל כיצד זה. אמנם כתב להיות ניעור ביום חמישי גם, וזה לא נהגו אף העושים תיקון כרת, ואולי נהגו להיות ערים כל הלילה, מפני שגם ככה כשישנים לא ישנים בחצי הלילה הראשון כהאר"י, רק בשני, וע"כ העדיפו להיות ערים מ"מ, וצ"ב בזה, ולע"ע כאן עמד קנה במקומו.

ואסיים בברכה נאמנה לכל העורכים והקוראים, כי זכותו של מרן הד"ח ז"ע תגן בעדכם בגור"ר אמנ.

הק' יחיאל קאשי יצ"ו
אשדוד יע"א
[רב ק"ק רובע א', אשדוד]

תשובת המערכת: בדבר מה ששאלתם מי הם הסוברים לקרות תרגום בליל שישי, אכן רובם ככולם של המקובלים סוברים שאין לקרות תרגום בלילה, אולם לעומת זאת איתא בספר הכוונות הישן למהר"ח (נדמ"ח מכת"ב בהוצאת חברת אהבת שלום. עמוד קמג), שהוא מהדורא קמא של שער הכוונות, וז"ל: ובכל יום מימי השבוע תקרא כמה פסוקים ממנה בחשבון הכוונה, פירשו כי ביום ראשון וכו' תקרא ו' פסוקים, וכך על דרך זו כל ה' ימים, ובליל ששי תקרא כ"ו פסוקים כמנין והיה, ודע כי תמיד צריך לקרוא פסוקים אלו עם התרגום שלהם, ותכוון כי המקרא הוא הפנים והתרגום אחרים עכ"ל, הלא תראה כי מבואר שגם בליל שישי יש לקרוא עם התרגום, כמו שכתב 'כי תמיד צריך לקרוא פסוקים אלו עם התרגום שלהם' וע'.

ומה שכתבתם עוד בענין להיות ניעור בליל שישי, תשואות חן חן, בעת עריכת המאמר אכן לא עלה בידינו למצוא מקור לכתבי האר"ז"ל אודותם כותב בעל יסוד ושרש העבודה, וישר כחכם על הבאת דברי הבא"ח, והעמדת הדברים על דיוקם.

לכבוד מכון 'מעין החיים' גארליץ צאנו.

א במש"כ להקשות במדור 'תורת חיים', בשיטת ק"ז מרן רביה"ק ז"ע, בענין קדושת אויר בית הכנסת, שמדבריו בסימן ג' מבואר שאינו קדוש, ואילו בסימן ד' מבואר שקדוש, ולכאורה דברי רבינו סתרי אהדד'.

נלע"ד לתרץ, דבאמת ס"ל לרבינו שאינו קדוש, וכמבואר בסימן ג', ומכל מקום אין זה סותר עם מש"כ בסי' ד', כי בסי' ג' דן רבינו האם צריך

להרוס עזרת נשים, שבנו בתוך חלל בית הכנסת, ועל ידי זה הורידה מקדושתה, ובתו"ד כתב שנחלקו הפוסקים האם יש קדושה באויר בית הכנסת, ונקט רבינו כדעת הפוסקים דס"ל שאינו קדוש, ולכן כתב שאם כן יש להקל ואין צריך להרוס, אך זהו רק לדעת הפוסקים שאינו קדוש [שרבינו נקט כדעתם], אך לדעת הפוסקים דס"ל שקדוש אין להקל.

משא"כ בסי' ד' דן רבינו האם מותר למעט החלל ע"י עיבוי הכתלים, לצורך חיזור והשלמת בית הכנסת, ואהא כתב שמותר מכיון דלא נתחללה מקדושתה בזה וכו', וקדושת החלל יחול על הכותל. ובאמת היה יכול לתרץ שפיר לשיטתו שמותר מכיון שאין האויר קדוש, אבל מכל מקום מאחר ורצה להתיר אליבא דכו"ע, ולא רק לדעת הפוסקים דס"ל שאינו קדוש, לכן הוסיף לומר באופן אחר, שעל ידי זה יהא מותר אפילו לדעת הפוסקים דס"ל שהוא כן קדוש, ונתיישב על נכון דברי רבינו, ודו"ק.

ב במדור 'שפתי חיים' הובא בשם הה"צ מקאלאשיטץ שליט"א, להוכיח שרבינו לא חבש שטריימל ביומין דחנוכה, מהא שכתב בליקוטי מהר"ח שק"ז מרן בעל ייטב לב מסיגעט ז"ע נהג לחבש שטריימל ביומין דחנוכה, והלא בעל ליקוטי מהר"ח היה תלמיד מובהק לרבינו (ואכן ע' בתולדות המחבר בליקוטי מהר"ח הנדמ"ח. שפעם אחת אמר שהיו לו שני רעבים. רבינו והייטב לב), והוא אף מביא בספרו כמה וכמה הנהגות מרבינו, ומאחר שבכאן לא הזכיר את מנהגו של רבינו בחבישת השטריימל, כי אם את מנהגו של ה'ייטב לב', הרי זה ראייה שלא חבש, ואע"פ שאין זה ראייה 'גמורה' להיפך, אך מכל מקום זה מראה לנו שאי אפשר לדעת בדיוק נמרץ האם חבש או לא, עכת"ד.

הנה באמת לא רק שאין זה 'ראייה גמורה', אלא שהוא אינו ראייה כל עיקר כלל, וזאת מפני שני טעמים:

א כי מעולם לא שמענו מאן דיימר שרבינו לא חבש שטריימל בחנוכה, וכו"ע מודים לזה, וכל הנידון הוא רק 'מדוע' חבש, האם מחמת שכן באמת נהג, או משום שפעם אחת התלהב ביותר, ומגודל ההתלהבות חבש השטריימל ומאז לא רצה להורידו מפני ביוון מצוה, אבל עצם הדבר פשוט ומוסכם.

ב הנה ידוע בבירור מנהגו של רבינו שלא לומר 'צאתכם לשלום' בליל שבת קודש, ואין חולק בזה (ואכן כן נוהגין בכל חצרות בית צאנו עד היום הזה. וזאת הרה"ק משינאווא ששינה וכדלהלן), והנה אף על פי כן מצאתי בליקוטי מהר"ח שכתב בהאי לישנא: 'צאתכם לשלום, הנה יש שאין אומרים חרוז זה... וכן היה מנהג אדמו"ר הגה"ק בעל ייטב לב זצ"ל"ה, ומנהג אדמו"ר הגה"ק מו"ה יחזקאל שרגא ז"ל משינאווא היה לומר צאתכם ובואכם לשלום". הרי לנו מנהג שגם רבינו וגם מרן ה'ייטב לב' נהגו בזה, ואף על פי כן אינו מזכיר את רבינו כי אם את מנהג בעל ייטב לב', והרי שאי אפשר להביא ראייה ממה שאינו כותב או מזכיר

שגם רבינו נהג כן, ואין בזה שום ראייה והוכחה על עיקר.

ברכה
משה צבי היילפרין
עיה"ק ירושלים ת"ו

לכבוד מערכת 'מעייני החיים' אשר כשמו כן הוא כמעייני המתגבר במשנת החיים, רבינו הק' ז"ע וצאצאיו הק'.

הנה והיות אשר אנו בתקופת טבת אשר נוהגים בו ניטל, הנני בזה לציין כמה ענינים במנהג אשר מבית צאנו המה

א. מקור המנהג

...וע"ד זה שנהגו ישראל לבטל לימודם בלילה שנופלת בה תקופת טבת, ובדאי לא דבר ריק הוא, ומנהג ישראל תורה הוא, וא"כ במה שמקיים

מנהגו של ישראל בזה נמי גופא מקיים מצות ת"ת, ושמעתי בשם הגהה"ק מהריח"ש אבדקי"ק שיניאווא (שליט"א) ז"ע, ומטו בה שמקובל אצלו מאב"ד דק"ק צפת תותבב"א, דפסוק עת לעשות לה הפרו תורתך, הוא בגימטריא מכוון כמו זו שעה שתקופת טבת נופלת בו, ובזה נראה אשר בביטול ת"ת הנ"ל יש בו כדי להעלות הביטולים שהיו באיסור וכו'.

(ערוגת הבושם
פר' שמות)

ב. ניטל שחל בשבת

שמעתי מאממו"ר בעל קדושת ציון מבאבוב זצוק"ל ז"ע, שבשנה הראשונה אחד פטירת הגהה"ק משינאווא ז"ע, היה הרה"צ מוהר"ר אברהם שלום מסטראפקוב זצ"ל על שבת קודש בבאבוב, אצל זקני הרה"ק רבי שלמה מבאבוב ז"ע, וחל אז ליל תקופת טבת בש"ק, ושאל אותו האיך היה נוהג אביו אם חל בש"ק באמירת תורה, והשיב הרה"צ מסטראפקוב שבשבת קודש היה

אביו הגה"ק משינאווא ז"ע אומר תורה, ולא היה מקפיד על זה, משום דכל דינין מתעברין מיניה.

(דברי יחזקאל החדש)

ג. ניצול הזמן

פעם נשאל הגה"צ רבי חנה האלברשטאם מקאלאשיטץ זצוק"ל, ע"י אחד מהמתחדשים מאין הוא יודע גאוגרפיה בדיוק נפלא, והשיב שבניטל היה מעיין בספר הברית, במקומות שמדבר מענינים אלו.

(דברי חנה)

פעם בליל ניטל ראה הרה"ק משינאווא ז"ע, שנכדו הרה"ק מקאלשיץ ז"ע מעיין בספר יסיפון, אמר הרה"ק מדחזינן שאינו מבטל זמן, שמע מינה שעתיד להיות אדם גדול.

(שיחתן של עבדי אבות)

בברכת החיים והשלום

א. ד. ש. / בני ברק

ולבבו יבין ושב ורפא לו

אמר רבינו הקדוש זצ"ל, שבשובבי"ם מותר להאדם לאמור שמתענה, ולא מחזי כיוהרא, כיון שמחויבים להתענות.

(דרכי חיים, אות קיז)

אלא חיכה שעה שלימה דבוק במחשבותיו הק', כשהכוס בידו על אף גודל חולשתו, ורק אחר שעה שבע קידש.

(י"ג אורות, חלק א, עמוד שמח)

דכירנא במלחמה הראשונה כשהיה כ"ק אאמו"ר זללה"ה בקליינוארדיין, **נהגו להתענות בקלויז ביום ה' בימי השובבי"ם**, ולומר גם כן לערב הסליחות המקובלות לימי השובבי"ם.

(שפע חיים מכתבי תורה, מכתב מ)

בימי השובבי"ם היה רבנו [רבי יחזקאל שרגא מסטראפקוב זצ"ל] מתענה בערב שבת עד חצות, והתפלל תפילת מנחה המיוחד לשובבי"ם.

(איש האמת, עמוד רכט)

כבר העתקתי דברי זקה"ק הדברי חיים ז"ע, **שאמר שבתענית שובבי"ם לא שייך משום יוהרא, כי זה חיוב מדינא**, ולזה לפענ"ד אף שכתב האוהב ישראל שנתמעט כח הדורות בעוה"ה ואינם יכולים לעשות סיגופים ותעניות כראוי, היינו כראוי להתענות כל הח' שבועות יום ביומו, מערב שבת לערב שבת, או הרבה הפסקות, וכמבואר בספרים הקדושים ובעבודת הקדש להחיד"א בצפורן שמיר סימן ו' אות צ' פ"ד תעניות מפרשת שמות עד סוף תצוה כל הימים, ובתוכם ב' הפסקות, ועיין שם אות צ"ב וצ"ג, **אבל על יום אחד בשבוע, למי שאינו חלש כל כך, על זה אמר הדברי חיים שזה חיוב מדינא**, שעל כל פנים יכפר יצרו בתאוות אכילה.

(שפע חיים, מכתבי תורה, מכתב מט)

בברכת שבת שלום, בכדי שזקה"ק יפסיק מתעניתו, ויטעום דבר מה שלא יכנס לשב"ק כשהוא מתענה.

(שיחתן של עבדי אבות, עמוד קמה)

שמעתי בשם הקדוש הגאון כ"ק אדמו"ר משינאווע ז"ע, **שאמר שלא רצה לקבוע לכתחלה תענית יחיד לעצמו, היינו בימי שובבי"ם, ביום ראשון**, מפני שהוא יום אידיהם וזמן שבתם בכל יום ראשון, עד כאן שמעתי מחסידים אנשי שלומ.

(דברי תורה, מונקאטש, תנינא, אות מז)

פעם אחת כשדיבר הרה"ק מסטראפקוב ז"ע מגודל הסיגופים של זקינו הק' מצאנו ומאביו הקדוש ז"ע, ואמר: זקני הקדוש היה בימי השובבי"ם שורף ידיו בנר נולק עד שידו נכוה באופן מבהיל, **אבי ז"ל התענה הרבה פעמים ג' ימים רצופים** [און דער טאטע זכרונו לברכה האט אסאך געפאסט דרייערלעך].

(נפלאים מעשיך, חלק א, עמוד ריז)

זמן יום הצום מהשובבי"ם הוא ביום הששי, שמרמו ג"כ על מדת היסוד.

(פלא יועץ, הארנסטייפל, חלק ב, עמוד קלה)

הגה"ק מציעשנוב נהג על פי רוב להתענות בערבי שבתות של שובבי"ם, פעם בסוף ימיו כשהיה כבר חלש, שבשנת תר"ע נחלש, והיה חולה ד' שנים עד הסתלקותו בשנת תרע"ד, מיהר לקדש אחרי התענית לפני שעה שש, כי הקפיד שלא לקדש בין שעה שש לשבע, ואחר שלקח הכוס בידו, דפק המורה שעות שהגיע שעה שש, ומפני כבוד הכוס לא הניחה מידו,

אמרו משמו של הרב הקדוש מוהר"ר מרדכי המגיד מטשערנאבל זלה"ה, **סגולה לחטא הידוע רחמנא ליצלן להתענות בערב שבת קודש**, ובשבת קודש יאמר תהלים, וטוב לתיקון החטא הזה.

(דברי יחזקאל, שינאווא)

כ"ק אאמו"ר זלה"ה [רבי שלום יחזקאל שרגא רובין מציעשנוב זצ"ל] רשם בספר 'דברי יחזקאל' וזה לשונו: שמעתי מהרב הקדוש מוהר"ר מענדל מסטראפקוב ז"ל, **שאמר שמרן זקנו העדיף שלא להתענות ביום שיש ערב שבת קודש** עד כאן לשונו. וכעין זה מספר הרה"ח רבי לייביש מענדלאוויטש נ"י שבימי בחרותו היה פעם בערב שבת קודש בימי השובבי"ם אצל הרה"ק רבי מענדל מסטראפקוב זצ"ל, והרה"ק ישב וחילק שיריים מדגים שאכל אז, לקיים מנהג טועמיה, הרה"ח הנ"ל ניסה להשתמש מלקבל שיריים יען שהיה מתענה ביום ההוא, הרגיש הרה"ק בדבר ואמר לו: "כנראה הנך יושב בתענית, דע שאף שכתוב ב'דברי יחזקאל' להתענות בערב שבת קודש בשובבי"ם, **אנכי שמעתי מפי זקני הקדוש משינאווא, שנכון להתענות ביום חמישי, והמתענה בערב שבת קודש יתענה רק עד אחר הטבילה במקוה**, עד כאן דבריו הקדושים.

(לעטר פתורא, ציעשנוב, עמוד ז)

שמעתי שהרה"ק מקאלשיץ ז"ע בהיותו ילד ניק וחכים אצל זקה"ק משינאווא ז"ע, **ובערבי שבתות של שבועות השובבי"ם שידע שזקה"ק מתענה בהם**, הקדים להכנס אל זקה"ק ולברכו

דרכי חיים

בירורי וליקוטי
הליכות • עובדות • דברי הימים

בענין כשרות סת"ם שנכתב ע"י מי שנסתלק מן העולם

הנה כתב בספר 'אוצר הסיפורים' (חלק ה, אות ה):

"סיפור לי הרב הגאון המפורסם מו"ה דוד שפערבער שליט"א, אב"ד בראשאו וכעת פעיה"ק ת"ו, ששמע מסופר אחד מברשא, שסיפר לו איש מהימן מעשה נורא, שהיה שם ת"ח אחד ושמו מו"ה יודא מענדיל כהנא, שנסע אח"כ לא"י הקדושה, והיה לו תפילין מהרה"ק רבינו משה סופר מפשעווארסק זצוק"ל, וקודם פטירתו צוה לשלוח התפילין לבנו לחו"ל, שהיה דר אז בבראשא (מארמאראש), וכן עשו.

ואחרי שהמנהג הוא לבדוק התפילין מנפטה נתן בנו התפילין להסופר דשם, וכשבדק מצא שהיה חסר איזה אות, ויען שהסופר ידע שהתפילין היו כתי"ק של הרה"ק הנ"ל, הלך עם התפילין להרב הגאון מו"ה יעקב צבי וואלדמאן ז"ל, שהלה אב"ד דשם, ובדקם עוה"פ הדק היטב, וראה שכן הוא שחסי, אעפ"כ אמר הגאב"ד הנ"ל שאין מרהיב עוז לפסול את התפילין, ולקח את התפילין אליו, וכנסע להרה"ק מרן בעל דברי חיים מצאנו זצוק"ל, לקח אתו התפילין, והראו אותם לרבינו, ורבינו מצאנו קרא את הסופר שלו, ובדקו יחדיו את הפרשיות, ומצאו שכן הוא, ואמר שלא יוכל לומר לא כשר ולא פסול על התפילין של הרה"ק מפשעווארסק זצ"ל, רק יהיה מונחים התפילין קשורים, והיו מונחים אצל הסופר הנ"ל.

ואחר פטירת הסופר באו ליד בנו שהיה ג"כ סופר סת"ם, וכשפתחו את התפילין לבדקם לראות מה חסר שם, לא מצא בהם שום פסול, והראה את התפילין להגאב"ד הנ"ל, שלא ידע פשר דבר על מה שהיו קשורין זוג תפילין אלו, והיות שהרה"ג הנ"ל הכירם מיד ובדקם ג"כ עוה"פ, וראה שכעת לא חסר בהם כלום, והיה לו זאת לפלא מאוד, ולקח את התפילין, והניחם אצלו עד שיסע פעם שנית להרה"ק מצאנו זצוק"ל, וכאשר הביאם לרבינו, בדקם עוה"פ כבראשונה, ולא מצאו בהם שום חסרון, והיה הדבר תמוה מאוד גם לרבינו הרה"ק מצאנו, ונשתומם כשעה חדא, והרכין ראשו על ידיו הק', ואח"כ עמד רבינו ואמה, אחרי שהרה"ק מפשעווארסק זצ"ל הטריח את עצמו לתקן את פרשיותיו, בוודאי כשרים הם."

ובהג"ה שם כתב להקשות בשם הגה"צ רבי דוד שפערבער זצ"ל, אבד"ק בראשוב הנ"ל, על פי מה שמבואר ב'דעת קדושים' (יו"ד סימן רעו) שהסופר צריך להיות 'איש בגופו ככל אדם בעולם הזה', ואם כן איך הועיל מה שבא הרה"ק מפשעווארסק מעולם העליון ותיקן את התפילין, והלא זה היה כבר לאחר הסתלקותו, ואחר צאת נשמתו מעולם הזה, ומצוה ליישב.

ברכת מזל טוב

לידידי עוז
הרב הגאון המופלא והמופלא
מוה"ר מרדכי דוב
הלברשטאם שליט"א
ר"מ מו"ץ בעיה"ת ביתר עילית יצ"ו
לרגל שמחת
הולדת בתו שתחי' למו"ט
שיזכה לרווח רוב נחת
ותענוג דקדושה

לעילוי נשמת

האשה החשובה
מרת רחל בלומא
ב"ר מאיר אליעזר ע"ה
נלב"ע י"ח טבת תשע"ו

ואחיה

הרה"ח ר' יהודה
ב"ר מאיר אליעזר ז"ל
נלב"ע ט"ו טבת האי' שתא

נדבת

הרבני התורני המפואר

מו"ה צבי אלימלך רייכמאן שליט"א

תורת חיים

עיונים וביאורים במשנתו של
כ"ק מרן רביה"ק מצאנו זי"ע

בענין מקור הדין של מעלין בקודש ואין מורדין

להחלפת ראש הטלית והורדתו מקדושתו, הרי שהבין השל"ה הק' שמכח דברי ירושלמי אלו אנו למדין דין מעלין בקודש ואין מורדין, וביותר הדבר מבואר מדברי ה'ביכורי יעקב' (סימן תר"ל, ס"ק טו) שהעיר על מה שכתב השל"ה בשם המהרי"ל לסמן את דפנות הסוכה, שהוא אינו דומה לקרשי המשכן, כי בשלמא לענין הקרשים, הרי אותן קרשים שעמדו בצפון בצד קדשי קדשים יש בהם קדושה מצד קה"ק, ואלו שעמדו בצד דרום היה בהם קדושה מצד המנורה, ולכן אי אפשר לשנות מקדושה לקדושה, ומקדושה חמורה לקדושה קלה, משא"כ בציצית ובסוכה שאין קדושה לצד אחד או לדופן אחת יותר מחברתה, ע"כ תוכן קושייתו. הרי מפורש להדיא שגם דברי הירושלמי הוא מצד מעלין בקודש וכו', וכמו שכתב רבינו.

אמנם מה שיש להעיר בזה, הוא ממה שכתב רבינו בעצמו במקום אחר (א"ח, ח"א, סימן ד) וזה לשונו: "ראיתי בהעתקה ששלחתם שכתב והא דאין מורדין הוא משום לא תעשוין כן לד' אלקיכם, ואשתמיטתיה מיניה כמה מקומות שמבואר דמעלין בקודש ואין מורדין, הוא מקראי דויקם משה את המשכן (שמות מ, יח), וממחנות דעת קרח כמבואר ברש"י ריש פרק בני העיר (כו, ד"ה אבל), וז"ל תוספתא מעלין בקודש דכתיב ויקם משה את המשכן, בצלאל עשה ומשה שהיה גדול ממנו הקימו, ולא מורדין דכתיב (במדבר יז, ג) את מחנות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם ריקועי פחים ציפוי למזבח כי הקריבום לד' ויקדשו, עד כאן, עכ"ל, הרי דאין מורדין הוא רק מקרא אחרוני", עכ"ל.

ואם כן יש לתמוה, מדוע הוצרך רבינו בחלק ב', להביא את מקור הדין לאין מורדין בקדושה, ממה שאיתא בירושלמי לענין קרשי המשכן, מדוע לא הביא את המקור דאי' ברש"י במגילה בשם התוספתא, וכמו שהביא הוא עצמו בתשו' בחלק א'?

כתב רבינו בשו"ת (א"ח, חלק ב, סימן ג): "דמקדושה חמורה שאין מורדין לקלה, אינו מלא תעשוין כן, רק מקרש שזכה לעמוד בצפון". וכונת רבינו למה דאיתא בירושלמי (שבת, פ"ב, ה"ג): א"ר אימי והקמות את המשכן כמשפטו, וכי יש משפט לעצים, אלא אי זהו קרש, זכה להינתן בצפון ינתן בצפון, בדרום ינתן בדרום.

והקשה בשו"ת 'קרו לודו' (א"ח, סימן לה): "ומה שכתב בתשו' דברי חיים דאסור להוריד מקדושה חמורה לקדושה קלה, משום קרש שזכה להנתן בצפון ינתן לעולם בצפון, הוא תמוה, דהא דקרש שזכה בצפון לאו משום הורדה מיתסה, דהא מצפון לדרום לאו הורדה הוא, ואפילו הכי מיתסה, ונראה דאין זה איסור גמור לשנות, רק שאינו נכון לעשות כן, וכן נראה מלשון הירושלמי והפסיקתא דקאמר קרש שזכה להנתן בצפון ינתן לעולם בצפון, ולא קאמר דאסור לשנות אלא דבר ראוי לעשות, אבל איסור הורדה מבואר בגמ'... וכן כתב רש"י בריש פרק בני העיר ע"ש".

והנה אי משום הא יש להוכיח להיפך, שהאיסור לשנות את הקרשים הוא כן משום מעלין בקודש ואין מורדין, והוא ממה שכתב השל"ה הק' (מסכת חילין): ראו שאותן ציציות שבאו ראשונה בצד ראש, שיהיו לעולם בצד הראש, כיון שזכו להיות מעלה אין ראוי שירדו ממעלתן, ונוהגים לעשות עטרת תפארת להיכר שהוא חלק הראש, שלא יחליפנו ולא ימיר אותו עליונים למטה ותחתונים למעלה, וראה לדבר ממאי דאמרין בירושלמי והביאו הר"ן במס' שבת, והקמות את המשכן כמשפטו, וכי יש משפט לעצים, אלא קרש שזכה להינתן בצפון ינתן בצפון וכו'. וכעין זה מצאתי במהרי"ל הל' סוכה שראה רבו מהר"ש מסמן הדפין למחיצות הסוכה א' ב' ג' כדי לראות סדר עמידתן שלא לשנותן משנה לשנה, עכ"ל. והביאו המג"א (א"ח סימן ו, ס"ק ח).

וממה שהשווה השל"ה את דברי הירושלמי בענין קרשי המשכן,